

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 309/2016-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 11. mája 2016 predbežne prerokoval sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou JUDr. Oľgou Šomplákovou, Námestie slobody 19, Humenné, a maloletej [REDAKOVANÉ] a maloletého [REDAKOVANÉ], obaja bytom [REDAKOVANÉ], vo veci namietaného porušenia základných práv zaručených čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práv zaručených čl. 6 ods. 1 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práv podľa čl. 3 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa postupom Krajského súdu v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 3/2015 a jeho rozsudkom č. k. 11 CoP 3/2015-915 z 20. januára 2016 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDAKOVANÉ], maloletej [REDAKOVANÉ] a maloletého [REDAKOVANÉ] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. apríla 2016 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „sťažovateľ v 1. rade“), maloletej [REDAKOVANÉ]

██████████ (ďalej aj „sťažovateľka v 2. rade“) a maloletého ██████████ (ďalej aj „sťažovateľ v 3. rade“; spolu ďalej len „sťažovatelia“), všetci ██████████, ktorou namietajú porušenie základného práva na súkromný a rodinný život podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na starostlivosť o dieťa a jeho výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práv na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru a sťažovatelia v 2. a 3. rade aj právo na zohľadnenie záujmu dieťaťa podľa čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa a práva dieťaťa slobodne sa vyjadrovať o všetkých záležitostiach dieťaťa podľa čl. 12 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa postupom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 3/2015 a jeho rozsudkom č. k. 11 CoP 3/2015-915 z 20. januára 2016 (ďalej aj „rozsudok krajského súdu“).

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ v 1. rade bol ako otec maloletých detí účastníkom konania o rozvod manželstva a o úprave práv a povinností rodičov k maloletým deťom na čas po rozvode. Jeho manželstvo uzavreté s ██████████ bolo rozvedené rozsudkom Okresného súdu Humenné (ďalej len „okresný súd“) č. k. 15 C 86/2011-208 z 10. júla 2012, ktorý nadobudol právoplatnosť ešte 29. augusta 2012. Pokiaľ však ide o úpravu práv a povinností rodičov k maloletým deťom (teda sťažovateľom v 2. a 3. rade), označený rozsudok okresného súdu bol uznesením krajského súdu č. k. 11 CoP 5/2012-351, 11 CoP 6/2012 z 9. apríla 2013 zrušený a vec vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie. Po ďalšom konaní okresného súdu boli prvým výrokom jeho rozsudku č. k. 15 C 86/2011-700 z 2. decembra 2014 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) sťažovatelia v 2. a 3. rade zverení do osobnej starostlivosti matke, pričom tento výrok rozsudku okresného súdu bol potvrdený aj rozsudkom krajského súdu, v dôsledku čoho nadobudol 25. februára 2016 právoplatnosť.

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že práve v časti, v ktorej bol rozsudok okresného súdu potvrdený, sťažovatelia namietajú porušenie označených práv rozsudkom krajského súdu. V tejto súvislosti uvádzajú, že sťažovatelia v 2. a 3. rade boli v priebehu konania

predbežnými opatreniami dočasne zverení do osobnej starostlivosti sťažovateľa v 1. rade. Namietajú pochybenie okresného súdu, ktorý neakceptoval vypočutie navrhnutých svedkov a ustanovenej znalkyni nepredložil k vypracovaniu znaleckého posudku spisy súvisiace s daným prípadom. Znalkyňa sa preto podľa názoru sťažovateľov nemohla oboznámiť s tým, čo spôsobilo rozvrat manželstva účastníkov konania, a ani s inými podstatnými skutkovými okolnosťami. Konajúce všeobecné súdy mali pritom uvedený znalecký posudok považovať za kľúčový. Sťažovatelia ďalej poukazujú na nerešpektovanie vôle sťažovateľky v 2. rade, ktorá mala pred ustanovenou znalkyňou, ako aj v súdnom konaní vyjadriť názor, ktorým preferovala svoje zverenie do osobnej starostlivosti sťažovateľa v 1. rade, a tiež na správy a vyjadrenia kolízneho opatrovníka (Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Humenné), ktorý sa v prvej časti súdneho konania prikláňal k názoru o vhodnosti zverenia sťažovateľov v 2. a 3. rade do osobnej starostlivosti sťažovateľa v 1. rade. Sťažovatelia tiež namietajú obsah kontrolného znaleckého posudku, ktorý bol vyhotovený v rámci odvolacieho konania pred krajským súdom, predovšetkým skutočnosť, že aj tento znalecký posudok je jednostranný a nezodpovedá na súdom položenú otázku o prípadnom dopade zmeny výchovného prostredia, pokiaľ by boli deti zverené do osobnej starostlivosti matky. Opisujú tiež okolnosti podľa ich názoru nevhodného vstupu verejnej ochrankyne práv do konania, dôsledkom ktorého mal byť prípad v rámci pôsobnosti Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Humenné „*neprofesionálnym zásahom*“ presunutý z pracoviska Snina na pracovisko Humenné. V dôsledku toho malo dôjsť k zmene stanoviska kolízneho opatrovníka vo veci, ktorý sa stotožnil so závermi vyplývajúcimi zo znaleckého dokazovania. Podľa v sťažnosti prezentovaného názoru sa aj krajský súd „*stotožnil so znaleckými posudkami bez toho, aby sa relevantne vysporiadal so sťažovateľom 1) vytýkanými rozpormi a ním preukázanými nepravdivými skutočnosťami uvedenými v týchto posudkoch.*

Sťažovateľ 1) je toho názoru, že sťažnosťou napadnuté rozhodnutia mali byť vydané v tejto citlivej rodinnoprávnej veci so znalosťou veci, mali zohľadniť rodinnú situáciu ale predovšetkým najlepší záujem oboch mal. detí a to tak, aby ich bolo možné vo všetkých ohľadoch považovať za spravodlivé.

Tomuto názoru sťažovateľa 1) svedčí tiež skutočnosť, že mal. detí sú aj v čase podania tejto sťažnosti u sťažovateľa 1) a matka mal. detí žiadnym spôsobom neiniciovala

ich prevzatie do svojej osobnej starostlivosti aj napriek tomu, že rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 11 CoP/3/2015-915 zo dňa 20.01.2016 nadobudol právoplatnosť a vykonateľnosť dňa 25.02.2016.“.

Sťažovatelia nadväzne uvádzajú, že okresný súd a aj krajský súd porušili ústavou zaručené základné právo sťažovateľov „na súdnu ochranu, tak ako toto právo vyplýva z čl. 46 ods. 1 ústavného poriadku Slovenskej republiky a v tomto dôsledku aj ich práva garantované čl. 41 ods. 4 a čl. 19 ods. 2 Ústavy... Tiež došlo k porušeniu čl. 6 ods. 1 a čl. 8 Dohovoru... Okrem toho oba sudy nezohľadnili pri svojich rozhodnutiach záujmy oboch maloletých detí a ich názor (čl. 3 a 12 Dohovoru o právach dieťaťa)...

Najlepší záujem dieťaťa je treba hľadať v každom jednotlivom prípade osobitne, nie podľa akéhokoľvek vopred daného schématu a so snahou o minimalizáciu negatívnych dôsledkov na dieťa.“.

Na základe uvedeného sťažovateľa navrhujú, aby ústavný súd vo veci vydal rozhodnutie, ktorým vysloví, že „postupom a rozsudkom“ krajského súdu č. k. 11 CoP 3/2015-915 z 20. januára 2016 boli porušené ich základné práva „na súkromný a rodinný život podľa čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 4, čl. 8 Dohovoru... a práva na súdnu ochranu a spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy..., čl. 6 ods. 1 a základné práva sťažovateľov 2) a 3) podľa čl. 3 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa“, zruší označený rozsudok krajského súdu, vec vráti krajskému súdu na ďalšie konanie a sťažovateľovi v 1. rade prizná „trovy konania v sume 303,16 Eur na účet jeho právnej zástupkyne do dvoch mesiacov odo dňa právoplatnosti nálezu“.

II.

V zmysle čl. 127 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) predpisov každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavne neopodstatnený návrh ide vtedy, ak ústavný súd pri jeho predbežnom prerokovaní nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98). V zmysle konštantnej judikatúry ústavného súdu je dôvodom na odmietnutie návrhu pre jeho zjavnú neopodstatnenosť absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným konaním alebo iným zásahom do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej. Inými slovami, ak ústavný súd nezistí relevantnú súvislosť medzi namietaným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých navrhovateľ namieta, vysloví zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti a túto odmietne (obdobne napr. III. ÚS 263/03, II. ÚS 98/06, III. ÚS 300/06).

Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav, a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach

a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmavať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 268/05).

K splneniu procesných podmienok prerokovania sťažnosti

Pokiaľ sťažovatelia namietajú porušenie označených práv rozsudkom krajského súdu v časti, v ktorej bol rozsudok okresného súdu zrušený a vec vrátená na ďalšie konanie (teda pokiaľ ide o úpravu styku sťažovateľa v 1. rade s maloletými deťmi a o úpravu jeho vyživovacej povinnosti), ústavný súd vychádzajúc zo svojej konštantnej judikatúry zastáva názor, že v tejto časti je stále daná právomoc všeobecných súdov, čo v zásade vylučuje právomoc ústavného súdu vyplývajúcu z čl. 127 ods. 1 ústavy. Podľa tohto ustanovenia totiž môže ústavný súd konať o namietanom porušení práv sťažovateľa, ak sa sťažovateľ nemôže v súčasnosti a nebude môcť ani v budúcnosti domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu na to zákon poskytuje. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda automaticky nezakladá aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby zistí, že ochrany toho základného práva alebo slobody, porušenie ktorých namieta, sa sťažovateľ môže domôcť využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov nápravy, prípadne iným zákonom upraveným spôsobom pred iným súdom alebo pred iným štátnym orgánom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (m. m. I. ÚS 6/04, IV. ÚS 179/05, IV. ÚS 243/05, II. ÚS 90/06, III. ÚS 42/07).

Keďže v danej veci v uvedenej časti nedošlo k právoplatnému skončeniu ani zastaveniu súdneho konania, sťažovatelia budú mať prinajmenšom na okresnom súde

a na základe prípadne podaného odvolania aj na krajskom súde možnosť v ďalšom konaní uplatniť ochranu označených práv, ako aj svoju argumentáciu týkajúcu sa skutkovej a právnej stránky predmetnej veci. Z uvedeného však vyplýva, že o veci rozhoduje iný súd, a teda sťažovatelia ešte majú k dispozícii iný prostriedok ochrany práva, ktorého porušenie vo svojej sťažnosti namietajú. Vo vzťahu k namietanému porušeniu označených práv rozsudkom krajského súdu v zrušujúcej časti tak nie je daná jeho právomoc na prerokovanie sťažnosti, čo odôvodňuje odmietnutie tejto časti sťažnosti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Vo vzťahu k maloletým sťažovateľom v 2. a 3. rade ústavný súd v zhode so svojou doterajšou judikatúrou (napr. I. ÚS 181/2012, I. ÚS 58/2013, III. ÚS 419/2015) konštatuje, že sťažovateľ v 1. rade, kvalifikovane zastúpený advokátkou, nepreukázal oprávnenie zastupovať sťažovateľov v 2. a 3. rade. Z okolností prípadu je zjavný stret záujmov sťažovateľa v 1. rade so záujmami matky (obidvaja pritom majú rodičovské práva, do ktorých obsahu patrí aj právo rodičov ich maloleté deti zastupovať), ako aj stret ich práv so záujmami maloletých sťažovateľov v 2. a 3. rade, preto by pri prerokovaní podanej sťažnosti mal maloletých sťažovateľov v 2. a 3. rade zastupovať kolízny opatrovník [§ 31 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“)].

V zmysle § 20 ods. 2 zákona o ústavnom súde kvalifikované splnomocnenie na zastupovanie (každého) sťažovateľa (vrátane sťažovateľov v 2. a 3. rade) tvorí obligatórnu súčasť náležitostí každého návrhu na začatie konania pred ústavným súdom. Bolo však bez právneho významu vo veci uplatniť v zmysle § 31a zákona o ústavnom súde pre analógiu postup podľa § 29 a § 31a Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) a maloletým sťažovateľom v 2. a 3. rade ustanoviť opatrovníka v konaní pred ústavným súdom, pretože po oboznámení sa s predloženou sťažnostnou argumentáciou proti rozsudku krajského súdu dospel ústavný súd z pohľadu obsahu označených práv k záveru o celkovej zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti.

V kontexte uvedeného sa napokon žiada poznamenať, že ani formálne nedostatky petitu sťažnosti spočívajúce v nesprávnom označení právneho predpisu, ktorý zaručuje základné právo na súkromný a rodinný život (označené právo je zaručené čl. 19 ods. 2 ústavy, a nie dohovoru), ako aj základné právo na starostlivosť o dieťa a jeho výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy (toto právo tiež nie je zaručené dohovorum, ako je to nesprávne uvedené v petite sťažnosti), ústavnému súdu vzhľadom na obsah argumentácie predloženej v sťažnosti nebránili vecnému preskúmaniu namietaného porušenia sťažovateľmi označených práv.

K sťažovateľom v 1. rade namietanému porušeniu práv zaručených čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy sa môže každý domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru má každý právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne... prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch...

Ústavný súd poznamenáva, že v obsahu práva zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a jemu porovnateľného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru niet zásadných odlišností a prípadné porušenie týchto práv je potrebné posudzovať spoločne.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktorú tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonáva (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať

základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02). Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci.

Článok 6 ods. 1 dohovoru každému zaručuje právo podať žalobu o uplatnenie svojich občianskych práv a záväzkov na súd. Takto interpretovaný článok zahŕňa právo na súd, do ktorého patrí právo na prístup k súdu. K nemu sa pridávajú záruky ustanovené čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o organizáciu a zloženie súdu a vedenie konania. To všetko v súhrne zakladá právo na spravodlivé prejednanie veci (rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 21. 2. 1975, séria A, č. 18, s. 18, § 36). Právo na spravodlivé prejednanie veci zahŕňa v sebe princíp rovnosti zbraní, princíp kontradiktórnosti konania, právo byť prítomný na pojednávaní, právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia a iné požiadavky spravodlivého procesu (III. ÚS 199/08).

Súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je aj právo účastníka konania na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia (napr. II. ÚS 209/04, III. ÚS 95/06, III. ÚS 206/07), t. j. na také odôvodnenie, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Potreba náležite odôvodniť súdne rozhodnutie je daná tiež vo verejnom záujme, pretože je jednou zo záruk toho, že výkon spravodlivosti nie je arbitrárny, neprehľadný a že rozhodovanie súdu je kontrolovateľné.

Z obsahu sťažnosti je zrejماً nespokojnosť sťažovateľa v 1. rade s potvrdzujúcim výrokom rozsudku krajského súdu o zverení maloletých sťažovateľov v 2. a 3. rade do osobnej starostlivosti matky na čas po rozvode manželstva. K tejto časti krajský súd v napadnutom rozsudku č. k. 11 CoP 3/2015-915 z 20. januára 2016 v súvislosti s ním doplneným dokazovaním vo svojich záveroch uviedol:

„Z výsledkov kontrolného znaleckého posudku vyplýva, že otec maloletých detí negatívne ovplyvňuje tieto voči matke a z jeho strany sa jedná o konanie, ktoré vedie u nich k syndrómu zavrnutého rodiča, ktorý neexistuje bez popudzujúceho rodiča a ten psychickou manipuláciou dieťaťa vyvoláva u neho rýchlu a radikálnu zmenu citového vzťahu, zmenu názorov a pozitívneho postoja k úplne odmietavému voči druhému rodičovi, v tomto prípade k matke. Maloleté deti v dôsledku psychickej manipulácie nekriticky prijímajú otcove názory a postoje na matku a jeho si naopak idealizujú, ľutujú ho. Deti sú vystavené konfliktom medzi rodičmi, otec je verbálne zdatnejší a tým pre deti presvedčivejší. Znalec v osobnosti matky nezistil také rysy, ktoré by ju zneschopňovali alebo obmedzovali pri výchovnej starostlivosti o deti, preto považuje za najvhodnejšie zveriť deti do výchovy matke. Konštatoval, že súčasné citové väzby maloletých ■■■ a ■■■ k ich matke sú negatívne, odmietavé a sú odrazom disharmonického rodinného prostredia, súdnych sporov, ktoré medzi sebou rodičia vedú a dlhodobej manipulácie zo strany otca. Ide o prijatý postoj a nevyviera z ich vnútorného presvedčenia. Vzájomný vzťah medzi deťmi a otcom je pozitívny, postoje detí však pôsobia schematicky, naučeným dojmom. Súčasný postoj maloletých detí, najmä maloletej ■■■, poukazujú na citovú deformáciu. V súvislosti s v znaleckom dokazovaní položenou otázkou odvolacieho súdu, týkajúcou sa možného dopadu zmeny výchovného prostredia na maloleté deti s ohľadom na ich psychickú odolnosť, súdny znalec odporúča po zverení maloletých detí matke, ich prvé kontakty s otcom len v prítomnosti matky maloletých detí, vzhľadom k vysokej pravdepodobnosti citového vydierania a manipulácie detí. Na opätovné stabilizovanie v novom rodinnom prostredí a adekvátne nadväzovanie kontaktov a vzťahov s rodinou matky, odporúča psychoterapeutické vedenie detí na príslušnom referáte poradensko-psychologických služieb ÚPSVaR, a to v záujme zdravého vývoja maloletej, aby sa citovo skonsolidovala vo vzťahu k matke. Súdny znalec tiež odporučil psychologické poradenstvo u oboch rodičov. U matky, aby bola usmernená ako zvládnuť prvé dni a týždne s maloletými deťmi a u otca, aby nahliadol na svoje chybné správanie vo vzťahu k deťom, ako negatívne ovplyvnil a poznačil ich citový, osobnostný a psychosociálny vývin a aby napokon deťom v prítomnosti psychológa sám vysvetlil, kde sa stala chyba a že deti potrebujú pozitívny citový vzťah k oboj rodičom a že v súčasnosti je v ich záujme, aby boli zverenému matke. Opätovné odvolania sa považuje znalec len za predlžovanie času, kedy deti nie sú v kontakte s matkou,

aby osoba matky bola čím skôr zatlačená do úzadia a výhrady otca k prípadnej zaujatosti psychológov, či sociálnych pracovníkov nemajú opodstatnenie, budú stále, pokiaľ nie je vyhovené jeho predstavám a očakávaniam, ide o osobnostné nastavenie.

Odvolaací súd následne na základe podaného odvolania, preskúmal rozsudok súdu prvého stupňa spolu s konaním, ktoré mu predchádzalo, v jeho napadnutej časti, t.j. vo výroku o zverení maloletých detí [REDACTED] a [REDACTED] do osobnej starostlivosti matke a vo výroku o výžinom a o úprave styku maloletého dieťaťa v zmysle ustanovenia § 212 ods. 1, 2 písm. a/ O. s. p. a dospel k záveru, že rozhodnutie súdu prvého stupňa v časti zverenia maloletých detí [REDACTED] a [REDACTED] do osobnej starostlivosti matke, je v celom rozsahu správne, vrátane jeho dôvodov.

Podľa § 24 ods. 1 a 4 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine, v rozhodnutí, ktorým sa rozvádza manželstvo rodičov maloletého dieťaťa, súd upraví výkon ich rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu na čas po rozvode, najmä určí, komu maloleté dieťa zverí do osobnej starostlivosti, kto ho bude zastupovať a spravovať jeho majetok. Súčasne určí, ako má rodič, ktorému nebolo maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, prispievať na jeho výživu, alebo schváli dohodu rodičov o výške výživného. Súd pri rozhodovaní o výkone rodičovských práv a povinností alebo pri schvaľovaní dohody rodičov rešpektuje právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom a vždy prihliadne na záujem maloletého dieťaťa, najmä na jeho citové väzby, vývinové potreby, stabilitu budúceho výchovného prostredia a ku schopnosti rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa s druhým rodičom. Súd dbá, aby bolo rešpektované právo dieťaťa na výchovu a starostlivosť zo strany obidvoch rodičov a aby bolo rešpektované právo dieťaťa na udržiavanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávneho, osobného styku s obidvomi rodičmi.

V predmetnej právnej veci, vychádzajúc z citovaných zákonných ustanovení, sa odvolací súd na základe skutočností preukázaných v priebehu tak prvostupňového ako aj odvolacieho konania, v celom rozsahu stotožňuje s rozhodnutím prvostupňového súdu, vrátane jeho dôvodov v časti zverenia maloletých detí [REDACTED] a [REDACTED] do osobnej starostlivosti ich matke. Súd prvého stupňa dostatočne zistil skutkový stav a vyššie uvedené skutočnosti zakladajú správnosť jeho rozhodnutia, keď vyhodnotil osobnostne a charakterové vlastnosti matky maloletých detí ako priaznivejšie v záujme zabezpečenia čo

najúspešnejšieho a zdravého vývoja maloletých detí, ktorých ochranu a starostlivosť súd dozoruje v súlade so zákonom chránenými záujmami maloletých detí. Najvýraznejšie v danom prípade, pozitívne v prospech matky maloletého dieťaťa, rezonuje skutočnosť, že z hľadiska osobnostného preukázané predstavuje pre maloleté deti citovo vyvázenejšie výchovné prostredie. Naopak, nestabilne až deštruktívne vo vzťahu k maloletým deťom pôsobí prejavená citová a verbálna disharmónia, prameniaca zrejme z nespracovaných osobnostných a porozvodových frustrácií otca maloletých detí, jeho osobná pasivita vo vzťahu k zabezpečeniu rovnováhy vo vzájomných vzťahoch v bývalej rodine, resp. k bývalej manželke, ktorá je matkou ich spoločných maloletých detí, o ktorých záujme predovšetkým v kontexte konania sa jedná. Odvolací súd pritom zdôrazňuje, že rodičovské práva a povinnosti majú obaja rodičia rovnocenne a ani jednému z nich nezanikajú ani rozvodom manželstva. Z hľadiska osobnostných predpokladov rodičov pre zverenie maloletých detí do osobnej starostlivosti jedného z nich, v tomto prípade matky, jednoznačne svedčia v prospech rozhodnutia súdu aj závery vykonaných znaleckých dokazovaní zoncami z odboru psychológie, odvetvia klinickej psychológie detí a dospelých.

Odvolací súd preto, na základe vyššie uvedeného, rozsudok súdu prvého stupňa v jeho napadnutej časti, t. j. vo výroku o zverení maloletých detí [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] na čas po rozvode do osobnej starostlivosti matky ako vecne správny potvrdil (§ 219 O. s. p.).“

Po preskúmaní napadnutého rozsudku krajského súdu dospel ústavný súd k záveru, že ho z hľadiska dodržania základných ústavnoprosesných princípov nemožno považovať za arbitráry. V súvislosti s hodnotením ústavnej udržateľnosti odôvodnenia napadnutého rozsudku ústavný súd poznamenáva, že odôvodnenia rozhodnutí prvostupňového súdu a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane, pretože prvostupňové a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok (m. m. III. ÚS 264/08, I. ÚS 30/2016). Stotožnenie sa krajského súdu s rozsudkom okresného súdu je v súlade s procesnoprávnou úpravou vyplývajúcou z § 219 ods. 2 OSP, pričom postup a rozhodnutie všeobecného súdu vychádzajúci z aplikácie konkrétnej procesnoprávnej úpravy v zásade nemožno hodnotiť ako porušovanie základných práv a slobôd.

Berúc do úvahy obsah odôvodnenia rozsudku okresného súdu v spojení s citovanou časťou odôvodnenia rozsudku krajského súdu ústavný súd zastáva názor, že napadnutý rozsudok nie je neodôvodnený, a tak zasahujúci do obsahu sťažovateľom v 1. rade označených práv. Podľa názoru ústavného súdu krajský súd objasnil dôvody, z ktorých napadnutý rozsudok vychádza, ako aj úvahy, akými sa pri jeho vydaní riadil, dostatočne a v spojitosti s rozsudkom okresného súdu poskytol jasné a zrozumiteľné odpovede na v prípade relevantné právne otázky. Tie sa neodchyľujú od obsahu v danom prípade aplikovaných právnych noriem vzťahujúcich sa na úpravu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom (najmä § 24 zákona o rodine). Ani spôsob vykonaného dokazovania nesignalizuje ústavnú nezlučiteľnosť procesného postupu krajského súdu, keďže sťažovateľ v 1. rade nenamietal, že by mu bola upretá možnosť vyjadriť sa k vykonaným dôkazom, resp. stanoviskám protistrany.

Ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že jeho úlohou pri rozhodovaní o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy nie je posudzovanie právnej perfektnosti namietaného rozhodnutia všeobecného súdu z hľadiska formálnych požiadaviek vyplývajúcich zo zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov a z týchto aspektov jeho „vylepšovanie“ (IV. ÚS 325/08), ale posúdenie jeho ústavnej akceptovateľnosti a udržateľnosti. V zhode so svojou judikatúrou tiež ústavný súd pripomína, že jeho ingerencia do výkonu právomoci všeobecných súdov je opodstatnená len v prípade jej nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Aj keby ústavný súd nesúhlasil s interpretáciou zákonov všeobecných súdov, ktoré sú „pánmi zákonov“, v zmysle judikatúry ústavného súdu by mohol nahradiť napadnutý právny názor všeobecného súdu iba v prípade, ak by ten bol svojvoľný, zjavne neodôvodnený, resp. ústavne nekonformný. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam.

K námietke nesprávneho hodnotenia dôkazov poukazuje ústavný súd na svoju predchádzajúcu rozhodovaciu činnosť, v rámci ktorej judikoval (I. ÚS 67/06), že zásada voľného hodnotenia dôkazov vyplýva z princípu nezávislosti súdov podľa čl. 144 ods. 1

ústavy. Pokiaľ všeobecné sudy ústavné garancie obsiahnuté najmä čl. 46 až čl. 50 ústavy rešpektujú, ústavný súd nie je oprávnený znovu „hodnotiť“ hodnotenie dôkazov realizované všeobecnými súdmi, a to dokonca ani vtedy, keby sa s hodnotením sám nestotožňoval (II. ÚS 593/2011, III. ÚS 230/2012).

Ani námietky sťažovateľa v 1. rade o tom, že krajský súd v napadnutom rozsudku nedal dostatočnú odpoveď na zásadnú argumentáciu sťažovateľa o neúplnosti podkladov nariadeného znaleckého dokazovania, nie sú spôsobilé zvrátiť výsledok napadnutého súdneho konania z pozície navrhovaného ústavného prieskumu súdnych rozhodnutí. V sťažnosti prezentovaný odlišný názor na tieto skutočnosti totiž ešte neznamená zásah do ústavou, prípadne dohovorom garantovaných práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru. Podľa názoru ústavného súdu totiž krajský súd pri ustálení svojich právnych záverov dôsledne preskúmal a vyhodnotil relevantné okolnosti prípadu doplniac pomerne rozsiahle dokazovanie vykonané už na prvom stupni súdnictva, z ktorých vyvodil právne zdôvodnené závery o vhodnosti zverenia maloletých sťažovateľov v 2. a 3. rade do osobnej starostlivosti matky. Skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom uvedeným v napadnutom rozsudku nestotožňuje, sama osebe nemôže viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor krajského súdu svojím vlastným.

Obdobne je právne irelevantná aj námietka o neprípustnej ingerencii verejnej ochrankyne práv do predmetného súdneho konania. Podľa uvedených okolností prípadu totiž mala verejná ochrankyňa práv svoju právomoc zameranú na ochranu základných práv a slobôd uplatniť len pokiaľ ide o činnosť Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Humennom, ktorý v danom prípade plnil funkciu kolízneho opatrovníka maloletých, pričom z napadnutého rozsudku je zrejmé, že zmena stanoviska kolízneho opatrovníka k podstate sporu nebola pre vydanie napadnutého rozsudku rozhodujúca.

S poukazom na to, že obsahom označených práv nie je právo na rozhodnutie v súlade s právnym názorom účastníka súdneho konania, resp. právo na úspech v konaní (II. ÚS 218/02, resp. I. ÚS 3/97), sťažnosť v časti, v ktorej bolo namietané porušenie

základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým postupom krajského súdu a jeho rozsudkom č. k. 11 CoP 3/2015-915 z 20. januára 2016, odmietol pre jej zjavnú neopodstatnenosť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

K namietanému porušeniu práv zaručených čl. 19 ods. 2 a čl. 41 ods. 4 ústavy, čl. 8 dohovoru a čl. 3 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa

Podľa čl. 19 ods. 2 každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.

Podľa čl. 41 ods. 4 ústavy starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu a na základe zákona.

Podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru každý má právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.

Podľa čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi orgánmi alebo zákonodarnými orgánmi.

Podľa čl. 12 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečujú dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom dieťaťa musí venovať patričná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a úrovni.

V súvislosti s porušením uvádzaných práv ústavný súd poznamenáva, že sťažnosť okrem opisu skutkových okolností prípadu, tvrdených procesných pochybení krajského súdu a okresného súdu a následného uvedenia znenia jednotlivých článkov ústavy,

dohovoru a Dohovoru o právach dieťaťa neobsahuje žiadnu podstatnejšiu argumentáciu odôvodňujúcu prípadné porušenie týchto práv. Napriek tomuto nedostatku sťažnosti ústavný súd preskúmavajúc tvrdené porušenie označených práv rozsudkom krajského súdu dospel k záveru, že zo strany sťažovateľov nebola preukázaná žiadna príčinná súvislosť medzi sťažovateľom v 1. rade napadnutým rozsudkom a označenými právami. Podľa názoru ústavného súdu napadnutý rozsudok nezasahuje do práva na súkromný a rodinný život podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a čl. 8 ods. 1 dohovoru a ani do práva rodičov na starostlivosť o dieťa a jeho výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, keďže sťažovateľa v 1. rade nevyučuje zo styku so sťažovateľmi v 2. a 3. rade, len iným spôsobom, ako dosiaľ upravuje podmienky výkonu jeho rodičovských práv, vzhľadom na rozvod manželstva rodičov maloletých detí, pričom táto úprava podmienok starostlivosti rodičov o maloleté deti bola určená na základe výsledkov rozsiahleho dokazovania odôvodneným súdnym rozhodnutím vydaným na základe zákona. Aj v prípade zverenia maloletých detí do starostlivosti jedného z rodičov zostávajú druhému rodičovi jeho rodičovské práva vrátane práva ich vychovávať zachované.

K namietanému porušeniu čl. 12 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa ústavný súd poznamenáva, že z uvedeného článku nemožno vyvodit' záväznosť v súdnom konaní prezentovaného názoru dieťaťa (v danom prípade záväznosť názoru sťažovateľky v 2. rade, že chce bývať s otcom), v opačnom prípade by totiž bolo akékoľvek súdne konanie nadbytočné, lebo by postačovalo, aby sa všetky dotknuté osoby a orgány dozvedeli o názore dieťaťa a z neho by potom pri svojej rozhodovacej činnosti ďalej vychádzali. V danom prípade je pre zlučiteľnosť napadnutého rozsudku s obsahom tohto článku postačujúce, že konajúce súdy na základe konkrétnych poznatkov vyplývajúcich z vykonaného dokazovania primerane vysvetlili dôvody, pre ktoré považovali za vhodnejšie zverenie maloletých detí do osobnej starostlivosti matky. Napadnuté rozhodnutie nesvedčí ani o tom, že by v konaní nebol zohľadnený najlepší záujem dieťaťa zaručený čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa, ktorý má byť ústredným princípom rozhodovania vo veciach týkajúcich sa maloletých. Okolnosti prípadu, ako i argumentácia použitá v sťažnosti skôr naznačujú rozpor napadnutého rozsudku so záujmami sťažovateľa v 1. rade, uvedené je však

irelevantné z hľadiska posudzovania tvrdeného zásahu do obsahu práva zaručeného čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa.

Nad rámec uvedeného treba pripomenúť, že platná právna úprava predpokladá vznik situácií, v ktorých je potrebné rozhodnúť o zmene súdneho rozhodnutia vo veciach úpravy rodičovských práv k maloletým. Podľa § 163 ods. 3 OSP a podľa § 26 zákona o rodine má ktorákoľvek zo zúčastnených strán právo podať nový procesný návrh na zmenu takéhoto rozhodnutia za predpokladu, že dôjde k zmene pomerov. Takéto konanie môže súd začať aj bez návrhu. Všeobecný súd teda bude môcť v prípade nového konania posúdiť aktuálny stav a porovnať ho so stavom predchádzajúcim, zatiaľ čo ústavný súd sa na základe sťažnosti podľa čl. 127 ústavy môže zaoberať len namietaným rozsudkom (aj to iba pokiaľ ide o okolnosti majúce ústavnoprávny rozmer) bez možnosti zohľadniť následný vývoj vo veci (§ 55 zákona o ústavnom súde). Preto ak na strane maloletých sťažovateľov v 2. a 3. rade alebo otca (sťažovateľa v 1. rade) dôjde k zmene pomerov, nič im nebráni, aby podali na príslušnom okresnom súde návrh na zmenu súdneho rozhodnutia, ktorým bol upravený styk maloletých sťažovateľov v 2. a 3. rade s otcom (sťažovateľom v 1. rade).

Vzhľadom na okolnosti preskúmvanej veci možno konštatovať, že k porušeniu práv zaručených čl. 19 ods. 2 a čl. 41 ods. 4 ústavy, čl. 8 dohovoru, ako aj čl. 3 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa by mohlo vzhľadom na realizované súdne konanie dôjsť predovšetkým v príčinnej súvislosti s porušením niektorého z princípov spravodlivého súdneho procesu, ktoré sú obsiahnuté v čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. v čl. 6 ods. 1 dohovoru. Keďže ústavný súd dospel k záveru, že tieto v danom prípade nemohli byť porušené, v nadväznosti na to spravidla nemôže dôjsť ani k porušeniu označených práv.

Na základe uvedeného ústavný súd sťažnosť aj vo zvyšnej časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

S prihliadnutím na odmietnutie sťažnosti rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľov (najmä odloženie vykonateľnosti napadnutého rozsudku) stratilo v danej veci opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už bližšie nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. mája 2016